

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Нальчикни арбазларын къалай тапландырыргъа кереклисин шахарчыла кеслери айтырыкъдыла

Къабарты-Малкъаргъа «Единая Россия» политика партианы «Формирование комфортной городской среды» проектнин чеклеринде 173,8 миллион сом бериледи. Бу ахча Нальчик шахарда кеп къатлы юлени арбазларын тапландырыуға къоратыллыкды. Аны юсюнден тонене КъМР-ни Башчысы Юрий Кокков Правительствоу эмда шахарны администрациясыны келечилери бла кенгешде белгили этгенди.

Юрий Александрович, жангыртыу жумушла партия проектнин чеклеринде бардырылганларын чертип, федерал арада битеу тийишли документле къабыл кёрюлгюнчю сакълап турмай, бюгюн окъуна хазырланып башларгъа кереклисин къаты айтханды. «Республикагъа берилген ахчаны не къадар хайырлы, алай аны бла бирге уа аяулу къоратыргъа тийишлиди. Бек башы уа ачыкълык болургъа керекди. Проектни баш магъанасы – анга жамауатны къатышдырыу, халкъны излемлерин толтурууду», - дегенди ол.

КъМР-ни Правительствоу тама-

тасы Мусукланы Алий билдиргенича, проектни жашауда бардырыуға республика кесини юлюшун да къошарыкъды – 15,1 миллион сом. «Ахча бюджет-

де барды. Бюгюнлюкде уа федерал арада финансланы субъектлеге юлешуу жаны бла низам жарашдырылады, башха праволу база къуралады. Алай

биз, болжалны созмай, керекли документлени хазырлап башлагъанбыз», - дегенди ол.

Премьер-министр айтханыча, федерал излемлеге кере, бу жумушланы чеклеринде къырал эм муниципал программала да къуралыргъа керекдиле. Дагъыда жамауат тынгылаула бардырыргъа тийишлиди. «Бюгюнлюкде уа Нальчикде кеп къатлы юлени арбазларын инвентаризациясы бардырылады. Жорукълагъа кере уа, ахчаны бир ненча муниципалитетге юлеширге жарайды.

Алай быйыл Къабарты-Малкъаргъа юбилей жыл болгъанын эсге алып, ол толусунлай ара шахарны жангыртыуға берилсе тап боллукъ сунабыз. Дагъыда финансланы ючден бирин адамла артыкъда бек суйген, солургъа аслам жыйылган майданын тапландырыуға да къоратыргъа боллукъду. Биз акылы этгенден, Нальчикде Къулийланы Къайсын атлы орамда майданын жангыртыргъа боллукъ эди», - дегенди ол.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КОЛЛЕГИЯ

Битеу кюнчю ауур эмда бек ауур аманлыкъланы ачыкълауға бурургъа

Тонене Къабарты-Малкъарны Башчысы Юрий Кокков РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де Следствие управлениясыны коллегиясыны уллу жыйылыуна къатышханды. Анда 2016 жылда ишни эсеплери чыгарылгандыла эмда келир заманнга борчла салынгандыла. Республикада аманлыкчылык бла байламлы халны юсюнден айта, регионну оноучусу былай белгилегенди:

-**Бытыр** терррактланы къоркъуун азайтууға, бандподпольени башчыларын бла аланы къауумларына киргенлени, алагъа болушханланы, халкъла аралы террорчу организациялада къазауат этгенлени уголовный жууапха тартыуға уллу кюч салынганды. Ол ишни селейтмей бардырыргъа, мында жетишимлени бегейтирге керекди;

-**Экстремизм** бла терроризм бла байламлы не торлюу къауугаланы да заманында ачыкълау эмда аланы жоллары кесуу право нызаны сакълауучу органланы бириккен ишлеринде баш борчадан бири болгъанлай къалады. Ол жаны бла хар шартны тинтирге, хар аманлыкны сылтауларын бла болумларын тохташдырыргъа керекди. Жаландан терен следстие анализ этуу бла къолубуздан келикди ол ишлени алгъадан билдирге эмда болдуртмазгъа;

-**Арт** юч жылда 19 мурдарлык ачыкъланмай къалганды. Аладан бири жамауатны артыкъда бек чамландырганды. Аллай аманлыкъланы ачыкълау следова-

тельлени тириликлерине, жютю акыыллыкъларына, профессионал усталыкъларына, оператив-тintiучюу къауумну ишге кюрай билгенлерине керекди;

-**Кюлукъ** бузукълукъла эмда коррупция аманлыкъла бла байламлы уголовный ишле, аманлыкчылык этилгени туура болуп тургъанлай, ачыкъланмай къалгъанлача тохтатылсала, ол ишеклик туудурады;

-**Оноучу** къуллукъчула эмда бириккен аманлыкчы къауумла бюджет ахчаны тонагъанлары, аны кереклисинден башха затлагъа къоратханлары бла байламлы коррупция аманлыкъланы терк да, тынгылы да тинтиуге битеу кюнчю салыргъа тийишлиди. Налог служба бла бирге налогла бла байламлы аманлыкъланы да терк эмда тынгылы тинтирге керекди;

-**Следствие** управленияда билдирлген аманлыкъланы ачыкълауда заманын созуп туруу, аланы эсепге алдырмау, уголовный ишни ачмау дегенча шартла алыкъа тюбейдиле. Тинтиулени тохташдырылган болжаллары сакъланмайдыла. Бытыр уголовный ишлени ючден бири эки айдан артыкъ заманын тинтилгендиле. Андан тийишли хыйсап этилир деп ышанама;

-**Бизни** барыбызны да борчубуз бирди – тюзлюк бла ишлеген предпринимательге бизнес бардырыргъа не къадар тап онгла къуаргъа, аны бла бирге уа хыйлачылагъа жол бермегзе. Дагъыда контроль эмда надзор органланы законлу предприниматель ишге тыйгъыч салгъанларына,

аланы бузукълукъларына заманында эс бурургузну эмда тийишли мадарла этеригизни тилейме сизден;

-**Кадрла** бла жалчытуу да магъаналы жумушладан бириди. Биз сатырларыбызны тазалыкълары ючюн кюреширге, хар жаны бла да юлгюлю болургъа борчлубуз - юйде, жашауда, ишде да. Жаш адам погонла салды эсе, битеу дуния аны аякъ тюбюнде болургъа керекди деп, алай нек сунуп башлайды? Сизни ишигизге къарап багъа бичедиле адамла саулай властьха. Аны эсде тутугуз эмда бир заманда да унутмагъыз.

Жыйылыуда докладла бла РФ-ни След-

ствие комитетини КъМР-де Следствие управлениясыны башчысы **Валерий Устов**, КъМР-ни прокурору **Олег Жариков** да селешгендиле.

Коллегияны ишине РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Управлениясыны таматасы **Олег Усов**, КъМР-де ич ишлени министри **Игорь Ромашкин**, УФСИН-ни начальниги **Мухамед Маржохов**, РФ-ни Миллет гвардиясыны аскерлерини федерал служба-сыны КъМР-де Управлениясыны башчысы **Макъыланы Мусса** къатышхандыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоу пресс-службасы.

Нальчикни арбазларын къалай тапландырыргъа кереклисин шахарчыла кеслери айтырыкъдыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Республиканы ара шахарыны мэри **Арсен Алакаев** айтханыча, арбазланы болумларын тинтгенлери бла бирге суратха, видеога да алдырадыла, аланы жангыртууно проект-смета документлери хазырланадыла. «Бюгюнлюкде уа 233 арбазны тинтгенбиз. Искож, Александровка, 5-чи микрорайон толусунлай сюзюлгенди. Битеу да бирге Нальчикде мингден аслам кеп къатлы юй барды. Иш бир күн да тохтамайды», - деп билдиргенди.

Мэр айтханыча, фатарларны иелери бла тыйылыула бардырыргъа тийишлиди. Бюгюнлюкде уа кеп къатлы юйлеге башчылык этген компанияланы таматарлары бла кенгешле къуралып, бу жорукъ англатылганды. «Битеу жумушла адамланы оюмлары белгили болгандан сора толтурулукъдула. Ол санда къайсы майданы жангыртыргъа кереклисин да шахарны жамауаты сайларгъа эркинди», - дегенди.

Докладлагъа тынгылагъандан сора Юрий Коков бу программа социальный магъаналы болганын энчи чертгенди. «Биз адамланы излемлерин, ышаныулукларын толтурургъа борчлубуз. Бёлюннген ахча республикагъа уллу болушлукъду. Аны бир

тюрлю чырмаусуз, бузукъсуз толтуруп, башха субьектлеге юлгю кёргюзтюрге керекбиз», - дегенди.

Юрий Александрович Правительствого программаны толтуругъа эм контролну таммаулагъа жууаплы адамланы белгилерге, Нальчикни администрациясында уа ишчи къауум къурап, къурулушха хазырланыргъа буюрганды. «Жангыртуу жумушларына качествосуна артыкъда уллу магъана бурургъа керекди. Алай аланы толтурганда хыйлачылыкъла, кесинге таптюшюрю дегенча къужур ишле болмасынла», - дегенди.

2014 жылда Юрий Коков, Нальчикни солуу паркында болуп, шахарны архитектурасын игилендириу жаны бла кенгеш бардыргъан эди. Анда уа аттракционланы шахарчыгын жангыртуу жаны бла буйрукъла берилгенди. Тюнене ала къалай толтурулгъанлары да сюзюлгенди. «Аттракционланы асламы эски болгандыла, ала шендю излемлеге келишмейдиле, ол санда къоркъуусулукъ жаны бла да. Ол а сабийилени саулулклары, жашаулары бла байламлыды», - дегенди.

Арсен Алакаев билдиргенича, аттракционланы шахарчыгъы 1956 жылда къуралганды. Бюгюнлюкде анда 24

машина барды, аладан ючюсю ишлемейди. «Сезонунда уа анда бек аздан 50 минг адам солуйду. Аттракционланы ючюсю озгъан ёмюрю 60-чы жылларында, алтысы – 70-80 жыллада, къалгъанлары уа 2000-2010 жыллада орнатылгандыла. Алай ала артыкъ файдалы туююлдуле. Шендю паркны жангыртуу жаны бла инвесторла илзенедиле», - дегенди эмда бюгюнлюкде шахарны специалистлери 5 проектге къарай тургъанларын чертгенди.

Солуу паркны таматасы **Хочуланы Хызыр** айтханыча, битеу машинала дайым да тинтиледиле, ремонт заманында этиледиле. Алай ала эски болгандыла, къоркъуулдула. «Ала шахарны сыфатын бузадыла, алай жангылары уа бек багъадыла. Андан сора да, турникетле орнатыргъа, карта система да кийириге керекди, ансыз парк файдалы боллукъ туююлду», - дегенди.

Ахырында Юрий Коков аттракционланы жангыртууно болжалын мындан ары созаргъа жарамагъанын, аланы быйыл окуна толтурургъа кереклисин чертгенди. «Адамла къоркъмай солурча этерге керекди, аны бла бирге уа багъаланы кётюрюге да жарарыкъ туююлду», - дегенди ол.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

ЭСЕПЛЕ

Сенатор Федерация Советде ишини юсюнден отчёт этгенди

РФ-ни Федерал Жыйылууу Федерация Советинде КъМР-ни законла чыгъарыуучу (представительный) власть органыдан келечиси Улбашланы Мухарбий депутат корпусха 2016 жылда РФ-ни Парламентини баш палатасында кесини ишини юсюнден билдиргенди.

Федерация Советни келечилери къыралны социал-экономика айныуун жалчыт-

хан, жамауатны жашаууно качествосуна бла къолайлыгын кётюрюге себеплик этген законланы чыгъарыууга тири къатышханлары белгиленгенди. Регионланы сейирлерин къоруулаууга энчи эс бурулганды. Андан сора да, Улбашланы Мухарбий Бюджетле аралы халла жаны бла ючжанлы комиссияны Къабарты-Малкъарны сейирлерин

къоруулауда иши къыйматлы болганын чертгенди.

2017 жылга салынган борчланы араларында уа была айтылгандыла: РФ-ни субьектлерини бюджетлерини файдаларын бла къоранчларын бирге келиширча этиу, къуллукъ полномочияланы юлешиню амалларын игилендириу, аланы тийишли законла бла жалчытыу.

Къуллукъгъа салыу

Залийханланы Къаншаубий Элбрус муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысыны къуллугъун толтурулукъду

Тюнене Элбрус муниципал районну Жер-жерли самоуправление советини сессиясында Залийханланы Къаншаубий район администрациясыны башчысыны биринчи орунбасарына тийишли кёрюлгенди. Ары дери уа ол КъМР-де ич ишлени министрини орунбасары болуп турганды. Ол күн окуна депутатла районну жер-жерли администрациясыны башчысыны къуллугъун толтурууно борчун аны боюнуна салгандына.

Администрацияны алгынныгы башчысы Уяналаны Казим Бошха ишге кечгени бла байламлы кеси ыразылыгы бла къуллугъундан эркин этилгенди.

Залийханланы Хажи-Омарны жашы Къаншаубий 1961 жылда 16 июньда КъМАССР-ни Чегем районуну Янкой элинде тууганды. Къабарты-Малкъар къырал университетни бошганды. 1994 жылдан башлап ич ишлени органларында тюрлю-тюрлю къуллукълада иш-

легенди. Къырал саугъала бла да белгиленгенди.

**КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.**

В.И. Поповичи «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла саугъалауно юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы социал-экономика жаны бла айныууна уллу къыйын салганы ючюн **ПОПОВИЧ Виктор Ивановичи** – «чекленген жууаплылыгы болгъан Трест «Ай-Би-Си Промстрой» обществуно Директорларыны советини председателин – «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю. КОКОВ.
Нальчик шахар, 2017 жыл 26 январь, № 6-УГ

Виктор Иванович Попович Украин ССР-ни Рогозов элинде 1937 жылда тууганды. 1957 жылда Киев тау техникумну таууханды.

Урунуу жолун Къазах ССР-де «Карагандажилстрой» трестини 1-чи номерли къурулуш управлениясында башлагъанды. 1977 жылны март айындан – «Кабалкпромстрой» трестини управляющийи. 1993 жылда «Трест «Ай-Би-Си Промстрой» ООО-ну къураганды, аны гендиректору болганды, 2012 жылда уа Директорларыны советине башчылык этгенди.

РФ-ни бла КъМР-ни сыйлы къурулушчусуду. «Урунуу Къызыл Байрагы» эм «Дружба народов» орденле, КъМАССР-ни Сыйлы грамотасы бла саугъаланганды.

Н.М. Бозиевни «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла саугъалауно юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы къыраллыгын тохтадырыууга уллу къыйын салганы ючюн **БОЗИЕВ Натби Магомедовичи** – Къабарты-Малкъар Республиканы къырал кенгешчисин – «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю. КОКОВ.
Нальчик шахар, 2017 жыл 26 январь, № 7-УГ

Натби Магомедович Бозиев Урван районну Псыгансу элинде 1950 жылда тууганды. КъМКЪУ-ну инженер-къурулуш факультетини бла Дондагы Ростовда Бийик партия школну таууханды.

Урунуу жолун 1972 жылда мастерден башлагъанды, ызы бла тамата инженер, Урван МПМК-ны начальниги болганды. 1980 жылдан а – партия органлада. 1992 жылда Урван районну администрациясыны таматасына салынганды. 1998-чиден 2003 жылга дери – КъМР-ни къурулуш министри. КъМР-ни Баш Советини 12-чи чакъырылыууно, КъМР-ни Парламентини 1-чи эм 2-чи чакъырылыуларыны Представительлини советини депутатына, КъМР-ни Парламентини 3-чю, 4-чю, 5-чи чакъырылыуларыны вице-спикерине айырылганды, 2016 жылда КъМР-ни Къырал кенгешчисини къуллугъуна салынганды.

Дружбаны ордени, «Парламентаризмни айныууна салганы къыйыны ючюн» сыйлы белги, РФ-ни Федерал Жыйылыууно Къырал Думасыны Сыйлы грамотасы, РФ-ни Федерал Жыйылыууно Федерация Советини Сыйлы грамотасы эм «Парламентаризмни айныууна салганы къыйыны ючюн» сыйлы белгиси, Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы, КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы, РФ-ни Контроль-эсеплеуочю органларыны ассоциациясыны сыйлы грамоталары, «РФ-ни махтаулу къурулушчусу» белги бла саугъаланганды, анга «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы къурулушчусу» ат аталганды.

А.М. Тутуковну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясыны 81-чи статьясыны «б» пунктунда тийишлиликде **ТУТУКОВ Анзор Мурзабековичи** Къабарты-Малкъар Республиканы къурулуш эмда жашау журтла-коммунал мюлк министрини къуллугъундан эркин этерге.

2. Бу Указ анга къол салынган күнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю. КОКОВ.
Нальчик шахар, 2017 жыл 27 январь, №8-УГ

Жылпа, адамла, кыдарла

Жигерлиги бла тапханды хурмет эмда махтау

Хутуйланы Исхакъны кызы Валентина Кенделенде тууганды. Сабийлиги уа сюргонде Кыргызыстанда Ивановский районну Юрьевка деген тийреде өтгенди. Тар ауузунда орналып, ортасы бла аушудан келген суучукъ чабып баргъан, туугъан элине ушагъан жерни сагынганда, таулу тиширинуу кезлеринде артыкъ мудахлыкъ эсленеди. Ызы бла аны жумушакъ бетинден жылыу урады. «Биринчи заманда кыйын болса да, бизни ишчи адамла болганыбызны билген кыргызылыла миллет айырмай башлагъан эдиле», - деп къуанады ол жетмишден артыкъ жыл озгъанда да..

Анда жетинчи класны башагъандан сора окъургъа Фрунзе (Бишкек) шахарда эл мюлк техникумгъа киреди. Алай кечюрюлген халкъланы арха кыйтардыла деген хапар жайылып, таулула жол келлю болгъан эдиле. Хутуйланы юйюрлери да 1956 жылда, башхаладан алгъаракъ окъуна кыйтадыла.

Жумушакъ сёзлю Валентина ол кезиуну бек сыйноу тыюшуреди эсине. Онюч жылны тансыкъ болуп, тыюшуринде кёрюп тургъан журтларына тыюшуринде, таулула къанат битгенча болуп, къурулушка, окъуугъа, культурагъа да тири къатышып башлагъан эдиле. Атасы Исхакъ кичи кызына онеки

Хутуйланы Валентина.

Жабелланы Назир.

жыл болгъанда дуниясын алышканы бла байламлы анга аталыкъ, къарындашлыкъ да Хутуйланы Ханафий этип тургъанды. Валентина аны сабийле-ри бла бирге өсгенди.

Бери кыйтахан жылында окъуна, мында эл мюлк техникум болмагъаны себепли Валентина Нальчикде кооператив техникумгъа кирип, анда окъугъанды. Аны бошагъанлай жаш кызыны Элбрус районну потребитель обществосуна жибердиле. Ол Заюково элде болгъаны себепли биригиуну башчылары орта билим алгъан тюкенчи кызыны Кенделенде Ташкёпур тийресинде энди ишленген, ол кюнледе ачылгъан тюкенни таматасына саладыла.

Анда Валентина баш иеси Жабелланы Таусону жашы Назир бла танышды. Ала бир юйюр къурайдыла. Ол математикадан устаз эди. Бек игиледен. Алай болмаса, 1961 жылда, аны Москвагъа чакътырып, сау жылны ичинде француз

тилге юйретип, Африканы Мали къыралына да жибермез эдиле. Ол дуниядан кетгенли он жыл озгъанды.

Болсада аны таныгъанла, жууукъ-ахлу, шухълары, сохталары, къоншулары да сыйноу эсгердиле билими, адамлыгы да тегерекдегилеге юлгю болгъан Назирин.

1962 жылда юйюрюк бла Нальчикге кечгенде, эки къагъанакълы Валентина Кыбарты-Малкъар потребсоюзну правление ише киреди. Аны алайдан Каббалкестильторг биригуге товаровед этип кечюредиле. Тамам ол жыллада Хутуйланы кызылары, ишден айрылмай, Москвада совет сатыу-алуу институтда окуп, бийик билим алгъанды.

Андан ары ишин иги билген, къыралны ара шахарында ол сферада ишленгене бла байламлыкъ жюрютюп, республикагъа ырыскы келтиртип, ол ишни тап тыюшурюп тургъанды. Уста

профессионал болгъаны себепли Ростекстильторгну Кыбарты-Малкъарда базасыны таматасына саладыла. Валентина анда 2008 жылгъа дери урунганды, солургъа да андан кетгенди.

«Кёп жерледе болгъанма, - дейди тиширлю. - Ол заманда тыш къыралланы тюкенлеринде болгъан элпекликге сукъланыучу эдим. Аланы системалары бизге артыкъ бек жарашмагъанын а бусагъатда англайла - бир-бир къартла, учууракъ товар излеп, тюкенден тюкенге жюрюгенлерин кёрюп...»

Аны ишчи китапчыгъында жаланда эки жазуу барды: бири - Потребкооперацияда ишленени юсюнден, экинчиси уа - Ростекстильторгда урунганды деп. Кырал анга салгъан борчну тынгълы толтурганы ючюн Хутуйланы Исхакъны кызы Валентинаны кёп кере саугъалагъанды: анга аталгъан грамоталаны, ыразылыкъ къагъытланы санарча тойюлдю. 1987 жылда анга «Уруну ветераны» майдал бериледи. 1990 жылда уа «Кыбарты-Малкъар Республиканы сатыу-алуу жаны бла сыйлы ишчиси» деген ат да аталгъанды.

Назир бла Валентина эки кыз ёсдюргендиле. Таматалары Лариса Кенжеде жашайды, бизнес бла кюрешеди. Кичилери Аминат врач-аллергологду, аны энчи клиникасы барды. Бюгюн Валентинаны эки кызы, төрт туудугъу, аладан жаратылгъан юч сабий да ариу юйюрюк къууанчыдыла.

МУСУКАЛАНЫ
Сакинат.

МАДАРЫМЛЫЛЫКЪ

Студентлени тамбаларына къайгыра

КъМКУ-ну Педагогика институту студентлерин ише салыуну магъаналы борчларындан бирине санайды. Экзамен комиссияны къауумна предприятияланы башчылары киргенлери бу жаны бла себеплик этеди. Аны хайырындан выпускникледен бир нечасы Нальчикни школларындан биринде устаз болуп урунурча амал тапхандыла.

Былтыргы окъуу жылда шахарны 5-чи номерли орта школуна институтну бошагъан бешеулен чакътырылгъандыла. Университетден устазла, жаш адамла бла байламлыкъны юзмей, алагъа педагогика, психология эм методика жаны бла да тутучулукъ этгенлей, хар жетишимлери-

не къууанганлай турадыла.

Институт сагъынылгъан мектеп бла байламлыкъла жюрютеди. Бирге проекте, билдириу, тинтиу, культура, солуу эм башха программала да жарашдырадыла. Вузуу устазлары школнукуула бла бирге конференциялагъа къатышдыла, методика ишлерин тамамлайдыла.

Педагогика институту кафедрасында практиканы ётгенлеге билимлерин ёсдюрюрге аламет методикала бардыла. Аны хайырындан ала отчёт этерге, ачыкъ дерсле бардырыгъа эм аланы тинтирге да юйренедиле. Алай материалла педагогика жаны бла илму ишлерин башлар-

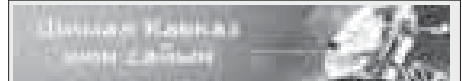

гъа сыйгенлеге да себепликдиле. Педагогика кафедраны устазлары жазгъан методика материалланы асламысыны рецензенти 5-чи школну директору, педагогика илмуланы кандидаты Светлана Гузеровна Емузовады.

Студентле мектепде практика ётген кезиулеринде утренниклеге,

ачыкъ дерслеге, аталаны бла аналаны жыйылыуларына да тири къатышдыла. Ала билим бериуде инновациялы технологияланы хайырланырча, кеслерини тамата ишчи нёгерлери бла байламлыкъланы айнытадыла.

КУРДАНЛАНЫ
Сулейман.

Жалгъан инвалидлени ачыкълау Россияни Президентини СКФО-да Толу эркинлик келечиси Олег Белавенцевни бла Россияни Пенсия фондуну Правленини председатели Антон Дроздовну Патигорскда тюбешулеринде сёз жалган инвалидликни юсюнден баргъанды. Анда белгиленгеннича, Шимал Кавказны бир-бир регионларунда сакъатланы саны тохтаусуз ёсюп барады эмда бусагъатда субъектни битен халкъланы саныны 13 проценти чакълы бирин тутады.

Борчлу халда пенсия страхованиягъа кёре борчла уа ёсюп барадыла. Тюбешуно кезиунде жалган инвалидликни ачыкълау жаны бла ишчи къауум къураргъа оную этилгенди, деп билдиредиле полпредни пресс-службасындан.

Кабинетледе суратларын тагъарларын унамайды

Адгъея Республиканы башчысыны къуулугъун болжаллы халда толтургъан Мурат Кумпилов кезиуну кенгешде, министрлеге бла районланы башчыларына айланьп, кабинетлеринде, дагыда республиканы кырал эмда муниципал учреждениларында аны суратларын такъмазларын тилегенди.

Ол дагыда кырал къуулукъланы ишери халкъгъа туура эмда анышаныулу болурга кереклисин эсгертенди. Адамла бла ачыкъ сёлеширге тийишлиди деп, районланы башчыларыны ишлерине хар муниципалитетде социология тинтиулеринде сора багъа бичилигин, анга кёре кадрла онуюла да этиликлерин чертенди.

Осетин тилни клубу

Осетин тилни Владикавказда ачылгъан клубуна 15-news.ru-гъа белгили болганыча, хар ким да юйюрге эркинди. Ол Миллет илму библиотекарда бардырылкъды ишин. Анда дерсле оюн эмда жылы ушакъ халда къураллыкъдыла. Алагъа режисёрла, художникле бла филологла да къатышырылдыла.

Алай клубла Петербургда бла Москвада да болгъанларын белгире чады. Кёп да бармай Тюркде да ачар мурат барды.

Бурунгулу килисаланы - ЮНЕСКО-ну тизмесине

Къарачай-Черкесни бурунгулу храмларын алгъа Россияни маданият хазнаны бек багъалы объектлерини санына къошарыкъдыла, арта уа республиканы властылары аланы ЮНЕСКО-ну тизмесине кийирирлерин тилерикдиле. Сёз Тёбен Архыздагы эмда Сентин бла Шоанин храмланы юслеринден барады. Аланы тап халгъа келтирмеге 100 миллион сом керек боллукъду - хар бирине 20 миллион сом.

Шимал Кавказда жалаанда бир объект киргенди ЮНЕСКО-ну тизмесине. Ол - Дагыстанда Нарын-къалады.

Ингушетиядан - дарман чайла

Таулада дарман хансладан чайны Ингушетияда чыгарып башларыкъдыла. Бу жерли бизнесмени ол башламчылыгын республиканы оюучулары къабыл кёргендиле. Хунерли предприниматель тийишли оборудование да алгъанды. Алгъа бир жылгъа минг пачка чыгарыргъа умут этеди. «Ол къалай сатылганына къарарыкъбыз да, анга кёре уа производствону кенгерте барлыкъбыз», - дегенди инвестор. Чайны куру Ингушетияда угъай, къоншу регионлада да сатарыкъдыла.

Грозныйде - «Шиплик-мишлик»

Быйыл «Шашлык-Машлык» деген биринчи Халкъла аралы фестиваль бардырылкъды. Ол Грозныйде 22 апрельде ётерикди. Аны юсюнден Ростуризмден билдиргендиле.

Фестивальда этни мыдых отда къуурууну кёп тырлю амалын билген къыралладан атлары айтылгъан устала чакътырылгъандыла. Аланы араларында Шимал Кавказы республикаларыны, Орта Азияны къыралларыны, дагыда Иранны, Болгарияны, Сербияны, Испанияны, Арменияны, Грузияны, Азербайджанны да келечилери боллукъдула.

Байрамны кезиунде уллу эстрада гала-концерт кёрюзтюллюкду, спортну миллет эмда төрели тырлюлеринден эришуле бардырылкъдыла, башха сейирлик ишле да боллукъдула.

Кенг белгилерикдиле

2 февраль жигит шахарны тарыхында энчи кюнне саналады. Мындан 74 жыл алгъа совет аскерле Волганы къатында фашизми «оркъа сюегин сындырып», Кызыл Аскерге Берлинге жол ачхан эдиле. Ол байрамны Волгоградда кенг белгилерге хазырланадыла: орамланы жасайдыла, къууанчлы ишле барлыкъ жерлеге энчи эс бурдыла. Алада Сталинград сермешни юсюнден тарых шартла, уруш жылланы суратлары бла энчи байрам чакътырыла, байракъла тагъыллыкъдыла.

Концерт

Шуёхлукъну бла жашлыкъны байрамы

Студентлени битеуросей кюнине жораланып СКГИИ-де «Шуёхлукъну байрамы» деген ат бла ингир кыралганды. Залны толтурган, башха - башха вузладан да келген къонакъланы алларында сёлеше, институтну ректору

ру Мухаммет Шахмурзов да ректор Аслан Апажеви атындан жылы сёлесе айтханды. Искустволаны институту бла ахшы къоншулукъда турганларына да къуаннганын букъурмаганды. Кёп магъаналы жыйылулары ала бир-

лери Шауаланы Рамазан бла Жанатайланы Ирэна «Къарашауай» тепсеуню саугъа этгендиле.

СКГИИ-ни бошагъан, бююнлюкде «Кабардинка» ансамблде ишлеген жаш адамла уа къафадасюзюлюп, аны бююн-

деген сейир номерлери бла къоншу миллетлени культураларыны энчиликлерин кёрюзгендиле.

«Кабардинканы» солистлери Сюзана бла Залим Гучаевле эмда «Невские перспективы» деген VI Халкъла аралы фестивал-конкурса Гранприге тийишли болган Этезланы Салима бла Астемир Хавпачев да алапат тепсеулери бла залдагылары кёллерин кётюргендиле.

Яникойну «Шаудан» сабий тепсеу ансамбли кёрюзген сандыракъны уа энчи белгилерге тийишлиди. Ала Элеккуланы Нюрмухамматны бла Алина Дзабеваны башчылыгында бу хунерге тюшюне башлагъанлы кёп заман озмагъанлыкъгъа, сахна-

Рахайланы Анатолий бу дата керти да жарыкъ байрам болгъанын чертгенди.

Республикабызны Башчысы Юрий Коков да студентлени алгышлагъанын билдиргенди ол. Кесини атындан да жаш адамлагъа саулыкъ, иги билим алып, жашауларында этген муратларына жетерлерин тежегенди. Бююн кеслери да ахыр экзаменлерин бергенлери себепли сессияны бошагъанлары бла да энчи алгышлагъанды.

Къабарты-Малкъар аграр университетни проректору

ге къурагъанларына, аны алайлыкъ студентлеге да бир бирлери бла байламлыкъ жюрютюрге иги себеплик этгенин да чертгенди. Бююн а жангыз да окъучулагъа угъай, битеу преподавательлеге да байрам болгъанын эсгергенди.

Келген къонакъланы уа жаш артистле башха-башха миллетлени тепсеулери бла къуандыргандыла. Концерти СКГИИ-ни «Кавказ» ансамбли ачып, залдагылары миллет аздагъыла бла сыйлагъандыла. Ызы бла уа «Балкария» ансамбльни солист-

люкде да терен магъанасы сакъланнганын баямлагъандыла. Дагъыда хореография бёлюмню студентлери эбизелени - самайя, дюгерлиени - хонга кафт, абхаз тепсеу эм М.Ю.Лермонтовну чыгъармаларыны сюжетлерине кере салынган «Бэлла», «Отверженные»

ны сезе билгенлери сейир этдирген эди. Концерти жарыкъ программасы, студентлени байрамларын бююн къуанчлы этип, барысыны да кёллерин кётюргенди.

ТЕМУККУЛАНЫ Аминат. Суратланы ТОЛГУРЛАНЫ Камал алгъанды.

ОЮМ

Къуюгъа тюкюрюрге жарамайды, энтта суу ичерге тюшюп къалыр

Ярабий, дуня былай нек кыралгъан болур? Аллах жаратхан жанла бир бирлери бла жарашып нек жашамайдыла? Хар адамы бир тутуш жаны барды. Аны унутургъа жарамайды. «Игилик этерге ашык!» - деген сёз барды - буруннугуладан къалган. Къалай алапат, къалай акыллы айтымды ол! Хар бирибизни да башыбыздан, эсибизден кетмезге керекли.

Аны юсюнден сагъыш этгенме да, быллай оюмгъа келгенме: энчи адамланы орталарында кирик, къыралла аралы халлада да бир бирлерине жюрек ачыкълык, халал ниетлик жокъну орунундадыла. Бийик даражада тубешиуле, тюрлю тюрлю келишимле, айхай да, керекдиле. Алай алыны этгенлени ичлеринде не зат къайнагъанын билдире амал жокъду. Совет Союзуна бла Германияны араларында мамыр келишим этилген эди. Гитлер а, анга къол

сала туруп, жашырын бизни къыралгъа чабыуну планын жарашдыра турганды.

Экинчи дуня урушда фашистленен Польшаны азатлар ючюн, совет аскерледен алты жюз минг солдат бла офицер жан бергендиле. Ыспасы уа къайда? Анда шендио салынган эсгертемелени кетердиле. Совет Союз тыймаса эди, ол къырал жер башындан гунч этиллик эди. Гитлери буйругъу болгъанды поляклары урлукъларын къоймазгъа. Бусагъатда уа алыны араларында Россейге тиш билгенле, къалайындан «къабайыкъ» деп турганла бек кёндюле.

Озгъан къазауатда Болгария фашист Германияны орунундадыла. 1878 жылда уа аны Тюркню зорлугундан орус аскерле азатлагъандыла генерал Скобелевни башчылыгы бла. Аны юсюнден «Герои Шипки» деп кино да барды, кёрген болурсу.

Бююн да халкъла аралы халлада Россейни жанындан этилген огурулу башлам-

чылыкълары чий табаргъа кюрешеди ол. Айхай да, битеу болгар халкъ Россейге харам ниет тутмагъаны хакеды. Не десек да, ала дин, культура жаны бла да жууукъдула. Алай айханлыкъларыбызгъа, полякыла да славянлыладыла. Алыны уа асламысы орусуланы кёрюп болмайды.

Улуу Ата журт урушну эм фахмулу, эм жигит аскер башчыларындан бири полякы эди - Маршал Рокоссовский. Совет аскерледе къуллукъ этгенди кеси ёмюрюнде. Аны «Солдатский долг» деген китабын эки кере окъгъанма. Къалай хурметлик, андан да озуп, соймеклик бла жазады ол орус солдатланы юслеринден. Ма Адам десен!

Саулай алып айтханда, жер башында орусулладан огурулу халкъ болмаз деп, алай сунама. Ала бир кишиге дерт тутмайдыла, не тюрлю даулашны да мамыр сёлешуиле бла тамамлау жанлыдыла. Бир бирни ангылауны, келишулюкню жолун излейдиле. Кёп болмай АБШ-ны

Президенти Барак Обама къуллугундан кете туруп Россейге къажу санкцияланы кючлендириу жанлы болуп сёлешгенди. Анга да къарамай, Владимир Путин аны эм юйюрюн да Жангы жыл бла алгышлагъанды, алагъа саулыкъ, монглукъ тилегенди. Ма аллай болургъа керекди къырал башчы!

Бу кюнде аты дунягъа белгили жерлешибизни «Россия академикка М.Ч.Залиханова» деген китабына къарай келгенме да, кёлюм болмагъанча кётюргенди. Аллай адамыбыз болгъаны бла халкъыбыз ёхтемленирге керекди. Чокка улу кеси ючюн угъай, туугъан халкъы ючюн ыспас этеди орусулагъа. «Биз Россейден башха бир кишиге керек тойлюбюз» деген магъана барды аны илму ишинде. Ол кеппектерди. Бизни къыралыбызны кеп жерлеринден келип, орус устазла окъутхандыла, дуняя культурагъа кёлзерибизни ала ачхандыла.

КЪУЛБАЙЛАНЫ Алий.

Адет-гёре

Арт заманлада тойну адетдеча бардыра, алгыш айта билгенле да аз болгъандыла. Аны себепли бир къууанча жангы келинге акъсакълладан бири айтхан сёлзери бек жаратханма, аллай адамыбыз болгъанына да ёхтемленгенме. Алыны уа Хасанияда жашагъан юч къызыны бла бир жашны атасы Хапаланы Идирис айтханды. Мен ол насийхатын жазып алгъанма. Окъучулагъа да хычыуун кёрюнюрге деген акъылдама.

Жангы келинге - насийхат сёз

«Къызым, шукур Аллахха, сени бу къууанч кюнюнге жетдик. Энди сен башха юйге бараса, танымагъан босагъадан атларыкъса. Сабыр бол, онг аягъынгы салыр жерни сайла. Эсингде тут: хар элни къой союу башха болганча, хар юйю да башхады турмушу, адети. Ол себепден биринчи кюнюнгден башлап къабыргъангы барган жеринге келишдир. «Келин къайын анасы къол жуугъан суу бла басылганды», дерча бол.

Ниетинги таза тут. Барган юйюнде акъсакъ бар эсе, сен да таякъгъа таян, сокъур бар эсе, кёзлюкле сал, тилсиз бар эсе, аны ангыларгъа юйрен. Хычиннге жау жарашханча, алай жараш къайынларынгы хуналарына. Жашауда жюрекленни жапсаргъан ариу, жумушакъ сёлзе кёпдюле, ма алыны жюрют тилинде.

Сен барган юй санга атангы юйюнгден да багъалы болсун. Не гитче ишекликни да жюрегингде басаргъа кюреш, кёлкъалды этме. Кёлюню ачыкъ тут, мангылай жарыгъынгы да кырутмай тур. Гурушха отну жандырмасанг, тютюн чыгарыкъ туюлюдю. Сени ишинге, халинге, акъылынга, сёлешгенинге кеп кёз сынап къарайды. Аны ангылап, жашауда тюз жол бла барсанг, насыплы, юлгюлю, махтаулу болурса.

Жаннга тийю, жюрек къыйынны сууда ууучунгда тузнуча эрит. Ушхуурунгу жюрек ырызлыкъ бла эт. Кимге да азыкъланы ышара сал. «Аш татлы болсун!» - деп айта бил. Сен этген азыкъланы хычыуун, татыулу да кёрюню!

Сюйюп барган адамынг бла къууанч бла кеп жылланы жаша! Аны юйюню хауасы санга жарыкълык берсин! Анда ашагъан ашынг балча татлы болсун! Бир хауаны солуйсуз, сау-эсен жашагъыз, бир биригизни аягъыз, намысны сакъларгъыз, ийманлы болугъуз! Насыплы, узыкълан ёмюрю, толу юйдегили болугъуз! Ниетинги бир, атламыгъыз огурулу болсун! Муратларгъыз бирден толсунла! Тыпыр отугъуз ёчюлмесин!»

ХОЛАЛАНЫ Марзият жазып алгъанды. Суратда ХАПАЛАНЫ Идирис.

Хазырланыгыз, 28 январьны кечесинде энтта да Жангы жыл-га тоберге керекди, кытай орузламага кере. Бу кюнден башланады Кызыл Хоразны жылы.

Сюйсенг ийнан, сюйсенг кьой

Шаркь гороскопха кёре Хоразны жылы кьалай кьураллыкьды?

Г Ы Л Ы У ЧЫХАН
(1924, 1936, 1948, 1960, 1972, 1984, 1996, 2008)

Гылыу чычанны жылында тууганла озган жылны эселлери бла ёхтемленирчадыла. Алай жетишим тонене бар эди, бююн а - жокь. Алай болмаз ючюн Гылыу чычаннга кьаруун аямагъанлай кюреширге керекди. Иште бу адамла производствону алчыларына тергелгенликге, кезиуден-кезиуге кёлсюзлюкге хорлатырыкьдыла.

Гылыу чычанны жылында тууганланы бир-бирлери шешагъа узалырга угъай дерик туюлдуле. Алай артда, ишге жангыдан берилип, андан да иги урунуп тебирерикдиле. Ахырында быланы иш хакъларына кюшулукьду неда уллу премия берилдикди.

Юйор жашауларында уа хар зат алгынча кьаллыкьды. Бу жаны бла магъаналы атламла этерге Гылыу чычаннаны заманлары жетерик туюлду. Болган затларын тас этмегенлей, кьолда тутаргъа кьарууларындан келсе окувна, кьууанып кьалыргъа керекди!

БУГЪА
(1925, 1937, 1949, 1961, 1973, 1985, 1997, 2009)

Б у г ъ а н ы жылында дуня жарыгъын кергенлени быйыл насыплары тутарыкьды. Бютюнда иш жаны бла. Была хар тындыргъан жумушларын тынгылы этерге юйренгендиле. Бусагъатда карьералары да бийикликке чыгъарыкьды, бизни жигитибиз, табанларгъа умут этип, Гоагъа кьачып кетмесе.

Бугъа уллу чыгъармачылыкь хазнаны иеси боллукьду, ахшы тенгле, жангы танышла табарыкьды. Ол маданият жаны бла да айный барлыкьды, жашаугъа ырызалыкьды да уллулай кьаллыкьды.

Къадар да аны эркелетеди. Жангы суймеклик? Хау! Юйюрлюлеге уа сабий тууаргъа боллукьду.

КЪАПЛАН
(1926, 1938, 1950, 1962, 1974, 1986, 1998, 2010)

Къапланнга, иш кёллююгоне бла фахмулулугъуна кёре, былтыр тийишли багъа бичилмегенди.

Ол хар мюйюшеде кесини жетишимлерини юсюнден кьычырып айланганладан туюлду. Бусагъатда болум тюрленирикди. Таматала окьуна ангылагъандыла: мындан арысында аны таукеллигин эслемей турургъа айып окьунады! Къапланнга кьулукь неда иги ахча чыгъарыкь жангы проектле бурлукьдула.

Бу жылда тууганла ахча-кыкъларын кеслерине бла жууукъларына кьоратырыкьдыла. Ала суйген адамлары бла жолоучулукьга тебирерге эрттеден бери да умутлу эдиле да, аллай онг чыкьганды. Юйор кьурау жаны бла иш да тапды, ол суймекликге бойсунганлай турлукьду.

КЪОЯН
(1927, 1939, 1951, 1963, 1975, 1987, 1999, 2011)

Хораз Къоянны сюеди. Ала шухъладыла деге боллукьду. Жылны биринчи жарымы Къояннга кьзауатда ётерикди. Кёл командировкала, тюбешуле, сёлешуле боллукьдула. Бир затдан да артха турмагъыз. Августдан сора ишигизде бираз шошлукь эсленирикди. Къоян а ырахатлыкьда туруп турургъа юйренмегенди.

Жылны ичинде ол юйюрюню, суйген адамларыны кьчагъына бёленгенлей кечинирикди. Юйде кьалай иги болгъанын энтта да бир кере толусунлай ангыларыкьды.

Юйюрлери болмагъанла насыпларын табарыкьдыла, юйюрлюле уа, баям, сабий кьошаргъа сюерикдиле.

САРЫУЕК
(1928, 1940, 1952, 1964, 1976, 1988, 2000, 2012)

Сарыуекде хар зат аламант боллукьду. Аны бир затдан да кьоркьмагъанлай, тынч ишлеп туруп онгу барды. Бютюнда былгагъа жылны экинчи жарымы хайырлыды. Ол кезиуде жетишим, ахча саугъа, ишини юсю бла хайырлы предложенияла келликдиле.

Аны энчи жашау да кесине ушаш тюрсюнлю, жарыкь боллукьду. Адамла анга артыкь эс буруп, бир жанындан кьууандырыкьдыла, башха жанындан а – юйор жылыу жюрегин жылытырыкьды. Баям, Сарыуекни жылында тууганла быйыл сабийли-балийли болургъа итинирикдиле.

ЖИЛЯН
(1929, 1941, 1953, 1965, 1977, 1989, 2001, 2013)

Жилян бек акъыллыды. Аны тегерегинде болумну терк сезип кьойгъан кьылыгы барды. 2017 жылда да ол кьылыгы аны кьоярыкь туюлду. Ол а даулашлы кезиуледен кьутулургъа болушурукьду. Ишчи жыл сыйдамлай озарыкьды. Экинчи жарымында Хораз Жиляны кьабып кёрюрге угъай дерик туюлду. Алай ол уллу палах келтираллыкь туюлду анга, бютюн чыныкьдыргъан этген болмаса.

Энчи жашауда уа жаланда акъыл бла узакь баралмазса. Жилян кесин асыры акъыллыгъа санагъан кьылыгын бираз кьоймаса, аны юйюрю чачылыргъа кьоркьуу чыгъады.

АТ
(1930, 1942, 1954, 1966, 1978, 1990, 2002, 2014)

Ат жетишимлеге чапханлай барады! Быйыл а бийикликке кёл боллукьдула! Аланы ычхындырмазгъа сакь болугъуз. Ич сезимлери бла ангылап, Атла «иничке жерлени» бир жанлары бла озуп, кеслерини эслерин жаланда уллу ахча эм жюрек ырызлыкь тапдыргъан проектлеге бурлукьдула.

Атны жылында дуня жарыгын кергенле кьуру кеслерине жетерча угъай, башхалагъа да болушурча ахча ишлеялыкьды. Андан сора да, хайырлы танышулары боллукьду. Аладан бирлери кёл жылланы ичинде айныгъан шухълукьга ёсерикдиле.

Энчи жашаулары Атлада биринчи жердеди. Суйген адамлары ючюн ала кёл затха хазырдыла. Жашырын айтыйкь: аны бла байламлы Хоразны жылында была кёл кьоранчла этерикдиле.

ЭЧКИ
(1931, 1943, 1955, 1967, 1979, 1991, 2003, 2015)

Эчкиде жылы бек тири озарыкьды. Ол кёл ишлерикди, кёл жолоучулукьда боллукьду. Асламан жангы проектлени да кьолгъа аллыкьды. Аладан бирлери ахча бла кьууандырыкьдыла. Барысы да угъай.

Жылны экинчи жарымында магъаналы затланы сатып аллыкьсыз. Жашагъан жеригизни да алышындырыгъа боллукьсуз.

Энчи жашауларында Эчкини жылында тууганла тиррек болургъа керекдиле. Юйден неда ишчи жеригизден чыкьмагъанлай турсагъыз, кьадагыгъызны кьурамазсыз. Жашагъан адамлары болгъанланы уа кьууанчлы жумушла сакьлайдыла.

МАЙМУЛ
(1932, 1944, 1956, 1968, 1980, 1992, 2004, 2016)

Хораз Маймулга сагъайып кьарайды: ол кьубулургъа бек суйгени ючюн. Эришленгенле. Жылны биринчи жарымында Маймулну кьатылыкьгъа сынап турлукьду. Алай ол да хорлатырыкь туюлду, серленип, сиркиуленип.

Жууукь заманда Хораз андан эригирикди эм «кьаршчысын» эркин кьоярыкьды. Маймул кеси суйгенича жашап турлукьду. Ахча ишлеп, олсагъат аны жоюп. Жашау да кьууанчдан толлукьду.

Маймулну жылында дуня жарыгын кергенлени романтикалы сезимле бир заманда да кьоймайдыла. Суймеклик аны жашау чакьырымды. Мындан арысында да алайлай кьаллыкьды.

ХОРАЗ
(1933, 1945, 1957, 1969, 1981, 1993, 2005, 2017)

Ол кеси кесине жау туюлду.

ду да? Хоразны жылында тууганла 2017-де бек аламант турлукьдула. Алагъа битеу жолла ачылыпдыла. Хораз суйсе, ишинде да жомакьлы болумла кьураялыкьды. Экинчи быллай амал алай терк кьайтарылыкь туюлду.

Хораз, тюрсюнлю бютене махтанып, кьаты кьычырып жырларыкьды. Ол а алай тегерегиндеги адамланы эслерин кесине буруп ючюн этиледи. Жарсыугъа, быллай кьылыкь жаланда юйдегили болмагъанлада угъай, бирсиледе да эсленеди. Алай жарыкь кёллююклерини хайырындан алагъа кёл зат кечиледи. Поняхчыкъларын букьдуругъа кюрешип, ол юйюн тапландырып, биргесине жашагъанлагъа энчи эс бёлуп турлукьду.

ИТ
(1934, 1946, 1958, 1970, 1982, 1994, 2006)

Итге айгъа кьарап улургъа тюшерик туюлду. Быйыл ол жаны кюсеген затларындан кёбюсюн кьолгъа эталлыкьды. Саулугъу да кючюл боллукьду. Кьатында жууукь адамла табылыкьдыла. Ол маданият жаны бла айнып, тенглери бла татлы ушакъла бардыра жашарыкьды. Жылны ортасында сейир жолоучулукь сакьлайды.

Жууукълары бла аралары да бек игиди. Кёлге созулган айырылыу да байламлыкьлагъа чырмау туюлду, бютюн хайырлы болмаса.

ТОНГУЗ
(1935, 1947, 1959, 1971, 1983, 1995, 2007)

Тонгузгъа гъа бла Хоразгъа шухъла деге жарамаз. Алай огъурлу кьоншула деб а айтырчады. Тонгузну жылында тууганла ишчи жерлеринде аякь тирерикдиле. Тындыргъан жумушларыны хайыры чыгъарча да эталлыкьдыла.

Алай болгъанлыкьгъа, быланы жашаулары быйыл бек сыйдам озарыкьды деп ышанырча туюлду. Жылны ичинде жангыдан-жангы борчла салынганлай турлукьдула. Алай ала албугъартырыкь туюлдуле. Бу жаныуарны белгисинде дуня жарыгын кергенле энчи оюмла табып кьояргъа ёчдуле.

Юйор бла байламлы жашауларында артыкь тюрленуле сакьланмайдыла. Алай была анга кьууанып кьаллыкьдыла.

Хыпийр чучхурла кышда.
Сурат этюдну **ОСМАНЛАНЫ Хыйса** алганды.

Чамны мюйюшю

Жашландырган лифт

Ахмат элден кьарт атасы, анасы бла шахарда жашагъан жууукъларына кьонакыга келеди. Жангы юйню эшигинден киргенлей, лифтни аллында тохтайдыла. Ала саугъаларын санай тургунчу, машинага бир кьарт кьатын киреди. Бир кесекден лифт артка кьайтып келеди да, ичинден а бир ариу кызы чыгады. Аны кьрген аппа:

- Теркирек миндир муну ары! - деп, туудугун ашыкьдыра, юй бийчесин лифтке тюртеди.
- Оу кюнум! Не барды мында?! - амма, кьоркьуп, артка туракълайды.
- Бар-бар! Кьрмеймисе, ары киргенле жаш болуп чыгадыла! - дейди кьарт, кыйла ышара.

Кьоркьган булбул

Хожа жол жанында кьегет терекле кьргенди. Аланы шапталлары, сарыууртла болуп, энишге-энишге салынып тура эдиле.

Аууз суулары келип, кесин тыялмай, бахчага тюшеди. Онг этип, терекке мингенди, тап жарашдырылып, шапталдан жыртып, ашай турганлай:
- Хей! Кимсе? Анда ненг кьалганды? - деген ауазны эшитгенди.

Элгенип кьараса, битимни тьонюнде бахчаны иеси сюелип тура эди.
- Булбулма! Бери ёрлеп, жырлагъан этеме, - дегенди Хожа.
- Жырлачы да бир, булбул эсенг. Бир тынгылап кьерейим, - дегенди бахчаны иеси.

Хожа, ёнюн базыкь этип, бир затла мурулдагъанды.

- Уй аман! Булбул алаймы жырлайды? - дегенди ачуланып ол киши.
- Кьоркьган булбул алай жырлайды, - дегенди Хожа.

Футболчу чычханла

- Хар кече сайын тьошюмде чычханла футбол ойнайдыла да, тынчаялмайма, - деп тарыгъады бир эр киши, дохтурга келип.

- Жата туруп бу дарманни ичигиз, кьоркьюз кьалай тынч жукьласагъыз да, - дейди дохтур.

- Тамбладан башласам жараркьмыды?

- Тамблагъа дери да нек созасыз, бюгюнден окьуна башлагъыз.

- Да бюгече чычханла ахыр кере ойнайдыла футбол. Кьарай келип, иш не бла бошаллыгын билмей кьалай кьалаймы?!

Жангылыу

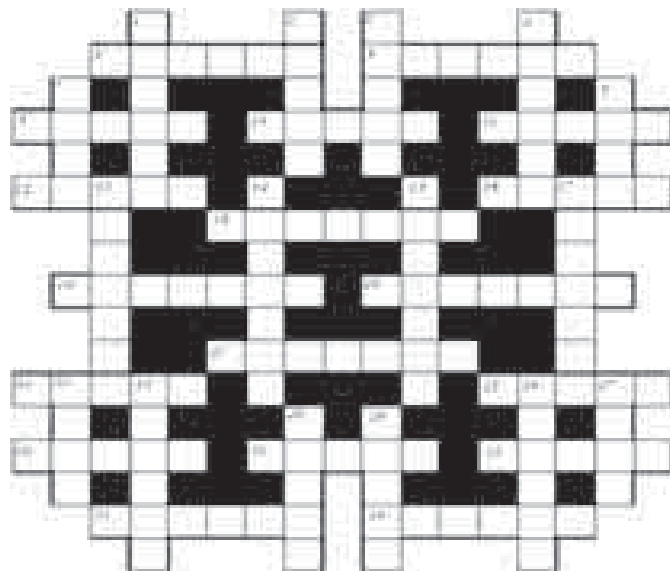
Хожа, бир жумушча чыгып, жолда кетип бара, жылтыратхан, кьз кьаматхан затны кьорюп тохтагъанды. Келип кьараса, ол а - бир кюзю сыныкь. «Бу не болур?!» - деп, Хожа аны кьолуна алганды. Андан а бир адам кьарап тура эди!

Хожа, ол кеси болгъанын билмей:
- Айып этме. Мен сеники болгъанын билмей алдым, - деп, кюзюню жерине салып кьойгъанды.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. Кийикни гуппурсьрт тюрлюсю. 6. Суу кьанатлы. 9. Агъач кесекчик. 10. От этилген жерде ол да болады. 11. Мал тутханнга бек керекли жютю зат. 12. Атны чачы. 16. Бир-бир кюнчыгъыш кьыраллада бай адам. 18. Кьанатлы. 19. Хораз. 20. Кюч бла кьолгъа этиу. 21. Мекам ишлеу. 22. Аны ахча сюеди. 25. Жилек. 30. Кийик тонгуз. 31. Жыртылгъанны жапхан. 32. Адамны кирсиз этген зат. 33. Ол кьлдюреди тылыны. 34. Алгын ачха болмагъанда адамла алай сатыу этгендиле.

ЁРСИНЕ: 1. Неден да элгене айланган адам. 2. Ариу. 3. Киритни нёгери. 4. Юйюкленнген жюн. 7. Кьарачайда уллу элни аты. 8. Гитче жаныуарчыкь. 13. Багъалы узун машина. 14. Оюн. 15. Адамны затын букьдуруп алыу. 17. Адам ат, муслийманлада сыйлы айны аты. 23. Дуния. 24. Намазны заманын билдириучю. 26. Сейир ишлени этиучю. 27. Бугьар неда башын сугьар жер. 28. Адамны сууда элтген зат. 29. Эшикни ичинден неда тышындан этген кьылыч.

ГАЗЕТНИ 10-чу НОМЕРИНДЕ ЧЫКЪГЪАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 7. Кьенделен. 8. Самосвал. 10. Искусство. 11. Орман. 13. Дырын. 15. Сууукь. 18. Тьошлюк. 20. Стакан. 21. Лахорчу. 22. Ынна. 23. Реал. 25. Радмила. 27. Сапина. 28. Талгьыр. 29. Округ. 32. Садакь. 34. Акьбаш. 35. Ауурланы. 36. Чыкьырдау. 37. Жууурган.

ЁРСИНЕ: 1. Кьегюрчюн. 2. Келин. 3. Черкес. 4. Жантакь. 5. Комод. 6. Сандыракь. 9. Услу. 12. Атлантида. 14. Ырахатлыкь. 16. Урходук. 17. Украина. 19. Клара. 20. Сурат. 24. Жаналгьыч. 26. Чырахтан. 29. Онгурау. 30. Реле. 31. Гангуй. 33. Кьаура. 34. Ауруу.

Театр

Сахна искусствону сюйгенлеге - «Кьара жин»

Кьулийланы Кьайсын атлы Малкьар кьырал драма театр сахна искусствону сюйгенлени А. Айларовну пьесасына кьере «Кьара жин» деген спектакльге чакьырады.

Оюн **30 январьда Кьырал концерт залда (ГКЗ)** кьргюзтюлюкдю. **19.00 сагьатда** башланыркьды. Сорлулары болганла бу телефон номерлеге сьелешсинле: **8(8662)44-22-10; 77-34-85; 8-938-691-25-39.**

Билдирю

Халкь жазыучугъа жораланган ингир

Республикада жашагъанла эм кьонакыла! Кьабарты-Малкьарны Культура министрствосу КьМР-ни халкь жазыучусу, фахмулу педагог эм алим **Ахмедхан Налоев** туугъанлы 95 жыл толгъанына жораланган байрам ингирге чакьырады. Тьобешуу **А.Шогенцуков атлы Кьабарты Кьырал драма театрдда 2 февральда** кьураллыкьды. **18.30 сагьатда** башланыркьды.

Сорлулары болганла бу телефон номерлеге сьелешсинле: **42-43-13, 42-44-27.**

Учредительле: Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Ж.Ж.

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары)
ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
МОКЪАЛАНЫ Зухура (культура бьелюмню таматасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика бьелюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - **42-63-01**. Баш редактору орунбасарлары - **42-38-21, 40-04-82**. Жууаплы секретарь - **42-66-85**. Секретариат - **40-93-62**. Корректорла - **42-63-52**.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кьоруулау жаны бла Кьабарты-Малкьар регион инспекцияда **2016 жылда 19 декабрьде** регистрация этилгенди.

Регистрация номер — **ПН № ТУ07-00118**. Индекс - **51532**

Газетни басмагъа КьМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кьырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООУ-ну типографиясында басмаланганды. Налычк шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кьере **19.00 сагьатда** кьол салынады. **20.00 сагьатда** кьол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫКЪАРГЪАНЛА:

Текуланы Хауа -
дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1, 2, 3, 4-чю бетле), Бийчеккуланы Жаннета - (5, 6, 7, 8-чю бетле) - корректорла.

Тиражы **2100 экз.** Заказ № **108**
Багьасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Налычк шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтаасы:
elbor_50@mail.ru